

אני ואתה: בובר ורוג'רס

דיאלוג מומחז בין מרטין בובר וקרל רוג'רס

תרגום ועיבוד: זמירה הייזנר

Translated and adapted from *The Martin Buber – Carl Rogers Dialogue: A New Transcript with Commentary* by Rob Anderson and Kenneth N. Cissna, published by the State University of New York Press, 1997. Used by permission.

הערת פתיחה

ב־18 באפריל 1957 קיימו מרטין בובר וקרל רוג'רס דיאלוג פומבי שנמשך יותר משעה. בובר הוזמן לסדרת הרצאות בבית-הספר לפסיכיאטריה בווישינגטון ובהמשך לסדרה זו הוזמן לאוניברסיטת מישגן להשתתף בכנס בן שלושה ימים שהוקדש להגותו. במסגרת כנס זה התקיים הדיאלוג בינו לבין הפסיכולוג ההומאניסט והמחנך קרל רוג'רס. על אף שחלפו כבר יותר מ־50 שנה ממועד דיאלוג זה הוא עדיין אקטואלי ומשמעותי לזמננו, והוא זכה לעשרות פרשנויות, התפרסם בנוסחים שונים ומשמש מסמך מרתק של פגישה בין הפילוסופיה לפסיכולוגיה, בין ההגות לעשייה הטיפולית והחינוכית.

בדרך השיח המיוחדת לו מעלה בובר אף בדיאלוג עם רוג'רס את הכרתו בצורך הגדול של האדם בניכוח עם העולם, צורך שהעולם יהיה לנו בחינת איש נוכח היצא לקראתנו, המתאשר בנו כשם שאנו מתאשרים בו. גידולה של ההתעצמות האנושית הפנימית אינו מתרחש מתוך יחסו של האדם אל עצמו, אלא מתוך יחסו של האדם אל זולתו, מתוך יחסו אל העולם, כלומר מתוך הדדיות של הניכוח, מתוך ניכוחו של הזולת בידי האדם ומתוך דעת הניכוח הזה על ידי האחר, ביחד עם ההודאה ההדדית.

יש קרבה גדולה בין תפיסתו הטיפולית והחינוכית של רוג'רס לבין זו של בובר. קיימת הסכמה רבה ביניהם באשר לראיית הפוטנציאלים האנושיים לגידול, להתפתחות וליצירה, לראיית האדם כאן ועכשיו, לדגש על רצונו החופשי של האדם ולהכרה בכושרו של האדם, גם בתנאים אובייקטיביים קשים, לבחור, להחליט, להכריע, לפעול ולשנות. כל אלה היו אף אבני יסוד לבניין הפסיכולוגיה ההומאניסטית, שרוג'רס היה מיוצריה.

הדו־שיח בין בובר לרוג'רס שילהב גם דמיונם של יוצרים, שנתנו לו אף צורה דרמטית, ואכן, המחזה הקטן שלפנינו הוא אחד הביטויים לכך.

אדיר כהן

דמויות:

ד"ר מרטין בובר, פילוסוף, בן 79

ד"ר קרל רוג'רס, פסיכותרפיסט, בן 55

שני גברים, נשואי פנים, האחד קרח וממושקף, הוא ד"ר קרל רוג'רס, בן 55, השני, ד"ר מרטין בובר, בן 79, בעל זקן אפור, עטרת שיער כסוף מקיפה את קרחתו. הם יושבים זה מול זה, ביניהם שולחן עגול קטן, מיקרופונים ומכשיר הקלטה מסורבל, בנוסח מכשירי ההקלטה הישנים שהיו בשימוש בשנות ה-50 וקנקן מים עם שתי כוסות. הם שותקים, שקועים כל אחד במחשבותיו.

רוג'רס לוחץ על כפתור ההפעלה של מכשיר ההקלטה. בתחילה נשמע רק קול הסרט, שנע בחריקות ובצפצופים בתוך המכשיר. לאחר מכן נשמעות הברות לא ברורות ולבסוף נשמע קול אדם וניכר, על פי האיכות הירודה של סרט ההקלטה, שהוא הוקלט מזמן.

קריין: "ואני בטוח שרבים מכם חיכו להזדמנות המיוחדת והחשובה הזאת לראות את חילופי הדברים ולשמוע אותם (ההקלטה שחוקה בחלק זה ואינה מובנת). אין צורך להציג את פרופ' בובר, שהרי הכנס כולו מתמקד בו, ואני בטוח שאין צורך בהצגתו של ד"ר רוג'רס, שמוכר, זה שנים רבות כמייסד השיטה של הטיפול הממוקד במטופל. (רוג'רס מריץ את הסרט קדימה ובהתאם לכך נשמע הקול גבוה יותר ומהיר באופן מוגזם. לאחר מכן הוא לוחץ שוב על הכפתור וההקלטה חוזרת למהירות הרגילה, כך שהדברים הנאמרים להלן מובנים יותר). שמחתי מאוד כשהועלה הרעיון ששניהם ינהלו כאן דיאלוג ביניהם. אני חושב שזה מפגש חשוב ביותר, לא רק לתחום הפסיכותרפיה, אלא גם לאור העובדה ששני אנשים אלה זוכים להערצתנו כאנשים שמתמקדים ביחסים בינאישיים. תפקידי הערב הוא תפקיד נעים במיוחד. אני מציע גם לכם, גבירותי ורבותי, להישען לאחור על מושבכם וליהנות במשך השעה הקרובה מהמפגש החד פעמי הזה, בין שני אישים אלה, המוכנים לשתף אותנו ברעיונותיהם ומזמינים אותנו לחשוב איתם עליהם. הדיאלוג יתנהל כך שד"ר רוג'רס בעצמו יעלה את השאלות וד"ר בובר יגיב עליהן. מכאן ואילך נניח להם לנהל את הדיאלוג הזה בעצמם. ד"ר רוג'רס.

רוג'רס: דבר ראשון שרציתי לומר לקהל, לפני שאני מתחיל לדבר עם ד"ר בובר, הוא שלא עשינו חזרות על הדיאלוג בינינו. רק לפני שעה־שעתיים נפגשתי עם ד"ר בובר, על אף שפגשתי אותו כבר לפני זמן רב בכתביו.

(פונה לבובר) השאלה הראשונה שארצה לשאול אותך, ד"ר בובר, יכולה להישמע קצת לא לעניין. אולי אסביר אותה קודם ואז אולי היא לא תישמע כל כך לא לעניין. מה שמאוד מעסיק אותי זה, איך הצלחת להעמיק כל כך בהבנה של היחסים הבינאישיים, איך רכשת בכלל הבנה כזאת של האדם, על אף שאתה לא פסיכותרפיסט?

בובר צוחק.

רוג'רס: הסיבה שאני שואל את זה היא שנדמה לי שאחדים מאיתנו מרגישים וחווים כמה מהתוכנות שהעלית בכתבך, אבל אנחנו הגענו אליהן באמצעות הניסיון שלנו בפסיכותרפיה. אני חושב שיש משהו ביחסים הטיפוליים שנותן לנו אישור, כמעט אישור רשמי, להיכנס ליחסים עמוקים וקרובים עם אדם, וככה אנחנו יכולים ללמוד עליו בצורה עמוקה. אני חושב על למשל, חבר שלי, פסיכיאטר, ואמר שהוא אף פעם לא מרגיש שלם, או אנושי כפי שהוא מרגיש בראיונות הטיפוליים שלו, ואני רוצה לומר לך שגם אני שותף לתחושה הזאת, לאור הניסיון הממושך שלי כמטפל. לכן, אם זה לא אישי מדי, מעניין אותי מאוד לדעת איך הצלחת ללמוד בצורה עמוקה כל כך על בני אדם ועל יחסים בינאישיים.

בובר: זו שאלה אישית למדי. אני חושב שאני צריך לתת במקום תשובה אחת, שתי תשובות. אחת היא, שאני לא לגמרי זר בתחום הזה של הפסיכיאטריה, כי כשהייתי סטודנט, זה היה לפני זמן רב, למדתי שלושה סמסטרים בפסיכיאטריה ומה שהם קוראים בגרמניה "פסיכיאטריה קלינית" ("פסיכיאטרישה קליניק"). התעניינתי במיוחד בקלינית. לא למדתי פסיכיאטריה כדי להפוך לפסיכותרפיסט. למדתי את זה שלושה סמסטרים. ראשית בלייפציג, אחר כך בברלין וסמסטר שלישי, שהיה המעניין בין שלושתם, בציריך. הייתי אז מאוד צעיר, חסר ניסיון, ולא ממש הבנתי. אבל היתה ההרגשה שאני רוצה לדעת על האדם, כשהוא נמצא במה שמכונה מצב פתולוגי. כבר אז לא הייתי בטוח שזה המושג המתאים.

רוג'רס: אני מבין.

בובר: רציתי להבין, אם אפשר לפגוש אנשים כאלה, וליצור איתם קשר, ליצור קשר אמיתי בין מה שאנחנו מכנים אדם שפוי למה שמכנים אדם פתולוגי, וזה מה שלמדתי, עד כמה שילד בן 20 בערך יכול ללמוד דברים כאלה. אבל מה שבעיקר היה, זה היה פשוט רצון לפגוש אנשים, ועד כמה שזה אפשרי לשנות משהו בזולת, באחר, אבל גם לתת לעצמי להשתנות באמצעותו. אפילו אז, כאדם צעיר, הרגשתי שאין לי את הזכות לרצות לשנות מישהו אחר, אם אני עצמי לא פתוח להשתנות באמצעותו, עד כמה שזה אפשרי. אני לא יכול להיות מעליו ולומר "לא! אני מחוץ למשחק כי אתה משוגע".

וככה נוצרו שני מצבים: המצב הראשון נמשך עד שנת 1918, כלומר עד שהייתי בן 40 בערך.

רוג'רס: עד שהיית בן 40?

בובר: בדיוק כך, ואז, ב־1918 או 19, הרגשתי משהו די מוזר. הרגשתי שהושפעת מאוד על ידי משהו שהגיע לסיומו בדיוק אז, מלחמת העולם הראשונה.

רוג'רס: ב־1918.

בובר: היא הסתיימה אז, ובמשך המלחמה לא שמתי לב כל כך להשפעה שלה. אבל בסוף המלחמה הרגשתי שהושפעת ממנה מאוד. אתה מבין?

רוג'רס: כן.

בובר: אה, אתה יכול לכנות זאת "לדמיין את הדבר האמיתי".

לדמיין את מה שהתחולל באותה העת. להעלות את הדבר הזה בדעתך, את מה שקרה במשך ארבע שנים. זה השפיע עלי נורא. בדיוק כשזה נגמר, זה נגמר באפיזודה מסוימת, במאי 1919 חבר שלי, חבר טוב, אדם גדול, נרצח לנגד עיני בידי חיילים אנטי מהפכניים, בצורה ברברית ביותר, ברברית ביותר.

רוג'רס: ואתה ראית את זה.

בובר: (מהנהן בראשו) ואני... פעמים נוספות ראיתי את הרצח הנורא הזה, לא רק בעיניים שלי, גם בדמיוני, בגופי.

רוג'רס: ברגשות שלך.

בובר: וזה היה הרגע המכריע, שאחריו, אחרי כמה ימים ולילות במצב הזה, הרגשתי, שמשוהו השתנה בי. ומאז, המפגשים האלה, עם אנשים, במיוחד עם אנשים צעירים הפכו להיות, במידה מסוימת, לצורה אחרת של אותו דבר. חוויתי חוויה מכוננת, חוויה מאוד קונקרטיית, ומאז הייתי צריך לתת משהו ממני, יותר מאשר רק את הנטייה שלי לחילופי מחשבות ורגשות וכיו"ב.

רוג'רס: נשמע כאילו שאתה אומר שייתכן שחלק מהידע העמוק שלך בנפש האדם וביחסים הבינאישיים, כבר היה בידוך בשנות ה-20, אבל אז משהו מהתבונה שרכשת בנושא נבע מהרצון לפגוש אנשים בצורה פתוחה, בלי לשלוט בהם. ואחר כך חווית את מלחמת העולם ובעיקר את תוצאותיה באופן אישי, ברגשות שלך ו...

בובר: כן

רוג'רס: וגם בדמיון.

מרטין בובר: בדיוק כך. זה בדיוק מה שקרה, לא יכולתי לומר זאת אחרת, זה היה באמת לחיות עם אותם אנשים. אנשים פצועים, הרוגים. במלחמה.

רוג'רס: אתה חשת בפצעיהם.

מרטין בובר: כן. אבל להרגיש, המלה "להרגיש", היא לא מספיק חזקה.

רוג'רס: היית רוצה משהו חזק יותר. טוב, הייתי רוצה לעבור לשאלה שתמיד העסיקה אותי. תהיית האם המושג שלך – או הניסיון שרכשת במה שהגדרת יחסי אני-אתה, דומה למה שאני רואה כרגעים המשפיעים ביותר ביחסים הטיפוליים. ואני תוהה, אם תרשה לי להקדיש רגע או שניים ולומר כיצד אני רואה זאת.

בובר: כן, כן, בבקשה.

רוג'רס: אני מרגיש שאני יעיל יותר כמטפל...

בובר: כן...

רוג'רס: כשאני נכנס ליחסים עם המטופל כאדם סובייקטיבי, לא כבוחן, לא כמדען וכדומה, אני מרגיש שכשאני יעיל בטיפול, אז איכשהו אני גם שלם יותר, ואולי המלה המתאימה היא "שקוף".

בובר: כן.

רוג'רס: יכולים להיות שם הרבה צדדים של חיי אבל הם אינם נכנסים לתוך היחסים האלה עם המטופל. מה שכן יש ביחסים אלה הוא השקיפות. אין שם שוב דבר, שום דבר אינו מסתתר שם. ביחסים כאלה אני מרגיש רצון טוב ואמיתי שהאדם האחר יישאר להיות מה שהוא. אני מכנה זאת "קבלה". אני לא יודע אם זה מלה טובה כל כך לזה, אבל הכוונה שלי היא שאני מוכן להשתתף ברגשות שהוא מרגיש,

לדבוק בגישותיו השונות ולהיות מי שהוא, לראות את הדברים בעיניו, ובכל זאת לא לאבר את אישיותי, או את היותי ישות נפרדת ממנו.

אז, אם בנוסף למה שקורה לי, המטופל שלי, או האדם שאיתו אני עובד, מסוגל להרגיש משהו מכל מה שיש בי, אז נראה לי שיש מפגש אמיתי-חוויתי של שני אנשים, שבו כל אחד מאיתנו משתנה. אני חושב שלפעמים המטופל משתנה יותר ממני, אבל אני חושב ששנינו משתנים במהלך החוויה הזאת. בזה אני רואה דמיון מסוים למה שאתה דיברת עליו ביחסי אני-אתה. אבל אני מניח שיש גם הבדלים ביניהם. מעניין אותי מאוד לדעת איך נראה לך התיאור שלי בהשוואה למה שאתה חשבת על יחסי אני-אתה.

בובר: זה תפקידו של המטפל. זו דוגמה טובה מאוד לרגע מסוים שבו מתרחש הדיאלוג. כלומר, שני אנשים נמצאים באותו מצב. אבל בעצם מדובר באדם חולה שבא אליך ומבקש סוג מסוים של עזרה. במה מדובר בעצם?

רוג'רס: אני יכול להתערב רגע?

בובר: בבקשה.

רוג'רס: אני מרגיש שאם מנקודת המבט שלי הייתי חושב עליו כאדם חולה, סביר להניח שלא יכולתי לעזור לו, כפי שהייתי רוצה.

בובר: כן.

רוג'רס: אני מרגיש שהוא אדם. אולי מישהו אחר יכול לכנות אותו חולה, או אם אני רואה אותו מנקודת מבט אובייקטיבית, אז אני יכול להסכים ולומר, "כן, הוא באמת חולה". אבל כשאני נכנס למערכת יחסים כזאת, נראה לי, שאם אני אסתכל על זה כ"אני באופן יחסי אדם בריא, וזה אדם חולה".

בובר: לא, לא לזה אני מתכוון.

רוג'רס: לא הולך.

בובר: בוא נניח למלה "חולה". אדם בא אליך לקבל עזרה.

רוג'רס: כן.

בובר: ההבדל המרכזי בין התפקיד שלך לשלו במצב הזה הוא ברור.

רוג'רס: כן.

בובר: הוא בא לקבל ממך עזרה.

קרל רוג'רס: כן.

בובר: אבל אתה לא בא לקבל ממנו עזרה.

קרל רוג'רס: נכון.

בובר: ולא רק זה, אלא אתה מסוגל, פחות או יותר, לעזור לו. הוא יכול לעשות עבורך דברים אחרים, אבל לא לעזור לך. ולא רק זה. אתה רואה אותו באמת. אני לא מתכוון שאתה חסין מטעות, אבל אתה רואה אותו, כפי שאתה עצמך אמרת, כפי שהוא. אבל הוא אינו יכול לראות אותך, את סוג ההסתכלות שלך. אתה כמוכן אדם מאוד חשוב בשבילו, אבל הוא לא רוצה, או לא מסוגל לראות אותך באמת ולהכיר אותך. הוא בא אליך. הוא משתלב בחייך, במחשבותיך, בקיום שלך, בתקשורת שלך וכו', אבל הוא לא מתעניין בך. אתה טוען ובצדק, שאתה מתעניין בו כאדם. זה סוג של נוכחות מנותקת שאין לו ושהוא לא יכול להעניק אותה. זאת היא הנקודה הראשונה, כפי שאני רואה אותה. והנקודה השנייה היא – עכשיו, בבקשה – אתה.

רוג'רס: העובדה שאני מסוגל לראות אותו בצורה פחות מעוותת מכפי שהוא רואה אותי, ושעלי לעזור לו ושהוא לא מנסה להכיר אותי, זאת המשמעות של "נוכחות מנותקת?"

בובר: כן.

רוג'רס: רק רציתי להיות בטוח.

בובר: העובדה השנייה, עד כמה שאני רואה זאת כעובדה, היא במצב הזה שמשותף לך ולו, אבל כשכל אחד מכם נמצא מצד אחר של המתרס אתה מצד אחד פחות או יותר אקטיבי, והוא מצד שני, לא לגמרי אקטיבי, לא לגמרי פסיבי כמוכן, אלא רק באופן יחסי. עכשיו בוא נבחן את המצב הזה מנקודת המבט שלך ומנקודת המבט שלו: אתה יכול לראות אותו, להרגיש אותו לחוות אותו משני צדי המתרס. בוא נתחיל, מהצד שלך, לראות אותו, לבחון אותו, להכיר אותו, לעזור לו. אתה יכול לחוות אותו באופן גופני, את הצד שלו, את המצב שבו הוא נתון, אבל אתה מרגיש שגם אתה מושפע ממה שאתה עושה לו.

הוא לא יכול לעשות את זה בכלל. איפה הוא ואיפה אתה. הוא יכול להיות רק במקומו. אתה יכול לעשות משהו שהוא אינו יכול לעשות. אתם לא שווים ולא יכולים להיות שווים. יש לך תפקיד גדול, שלקחת על עצמך, אבל יש כמוכן מגבלות, ואתה בוודאי חווה זאת כמטפל, כאדם מרפא או ככזה העוזר להירפא. אתה לא יכול לשנות את זה. האנושות, הרצון האנושי, ההבנה האנושית, למרות שהם חשובים מאוד, אינם חזות הכול. יש גם המציאות שחובטת בנו, שאיתה אנחנו צריכים להתעמת. אנחנו לא יכולים לשכוח אותה לרגע.

רוג'רס: דברך מעוררים בי הרבה תגובות. אתחיל בנקודה שאני חושב שנסכים עליה. אני מניח שתסכים אתי שאם המטפל מגיע לנקודה שבה הוא יכול לחוות את מה שהוא מבטא, ובד בבד גם לחוות את ההבנה שלי ביחס לזה ואת התגובה שלי לזה וכו', אז באמת הטיפול מסתיים.

בובר: כן. בדיוק ככה.

רוג'רס: אוקיי. אבל יש דבר מה נסוף שאני מרגיש: זה, אני לא יודע בדיוק איך לנסח את זה, אבל נראה לי שכשארם מביע עצמו באמת ומספר על החוויה שלו וכו', אני לא מרגיש את ההבדל ביני לבינו כפי שקראת לזה. בעצם, אני לא בטוח איך לנסח זאת, אבל אני חש שהאופן שבו הוא רואה את החוויה שלו באותו רגע, גם אם הוא מעוות, גורם גם לי להביט בה באופן דומה, להעניק לה ערך דומה ותוקף שווה לחוויותי שלי. ונדמה לי, שזהו הבסיס לעזרה במוכן מסוים.

בובר: כן.

רוג'רס: ואז אני כן מרגיש שזה המובן האמיתי של שוויון בינינו.

בובר: ללא כל ספק. אבל אני לא מדבר עכשיו על ההרגשה שלך, אלא על המצב האמיתי. אני מתכוון, אתם שניכם מתבוננים, כפי שאתה עצמך עכשיו אמרת בחוויה שלו. אבל אף לא אחד

מכם מביט בחוויה שלך. הוא והחוויה שלו הם הנושא הבלעדי. אין כאן הדדיות. הוא לא יכול במהלך השיחה איתך לשנות את העמדה שלו ולשאול אותך "דוקטור, איפה היית אתמול?"

רוג'רס: אהה.

בובר: "היית בקולנוע? מה זה היה? אהבת את זה?"

הוא לא יכול לעשות את זה. אני מבין טוב מאוד את מה שאתה מרגיש, את הגישה שלך, את ההשתתפות שלך. אבל אתה לא יכול לשנות את המצב הנתון. יש משהו אמיתי באופן אובייקטיבי שניצב מולנו. לא רק הוא, האדם, ניצב מולך, אלא המצב עצמו. אתה לא יכול לשנות את זה.

רוג'רס: טוב, עכשיו, עכשיו אני באמת תוהה מיהו מרטין בובר, אתה או אני, כי מה שאני מרגיש...

מרטין בובר צוחק.

בובר: אני לא "מרטין בובר" במרכאות.

רוג'רס: גם אני לא "קרל רוג'רס".

צוחקים

בובר: דיברנו על...

רוג'רס: מה שרציתי להגיד הוא זה: אה, שאני חושב שאתה בהחלט צודק, שיש מצב אובייקטיבי, מצב שניתן למדידה, מצב אמיתי, מצב שאנשים שונים היו יכולים להסכים עליו אם הם היו בוחנים אותו מקרוב. אבל מהניסיון שלי זאת המציאות כשהיא נבחנת מבחוץ, אבל אין לה דבר וחצי דבר עם מערכת היחסים שיוצר טיפול, שהיא משהו מייד, שיויוני, מפגש של שני אנשים על בסיס שיויוני – על אף שבעולם המציאות, זה יכול להיראות כיחסים מאוד לא שיויוניים.

בובר: עכשיו, ד"ר רוג'רס, זו הנקודה הראשונה שבה אנחנו להודות בכך שאנחנו לא מסכימים.

רוג'רס: אוקיי.

בובר: אתה מבין, אני לא יכול רק להסתכל עליך, על החלק שלך בדברים, על הניסיון הרב שלך.

בוא נניח שהייתי יכול לדבר איתו, עם המטופל שלך. הייתי, כמובן, שומע ממנו סיפור לגמרי שונה על אותו רגע עצמו.

רוג'רס: כן.

בובר: אני לא תרפיסט. אני מתעניין כך וגם בו, ואני חייב לראות את המצב. אני חייב לראות אותך ואותו בדיאלוג הזה. אין לי כל התנגדות לשיטה שלך, אתה מבין? אבל לפעמים שיטה אינה מספיקה והיא לא יכולה לעשות מה שחיוני לעשות. עכשיו, הרשה לי לשאול אותך שאלה שעל פניה נראית כלא שייכת בכלל לזה, אבל היא עוסקת באותה נקודה. אתה בוודאי מטפל בהרבה סכיזופרנים, נכון?

רוג'רס: כן, בכמה.

מרטין בובר: יש לך בטח גם כמה פרנואידיים?

רוג'רס: יש כמה.

בובר: עכשיו, האם תאמר שהמצב הוא אותו המצב במקרה של הראשון ובמקרה השני? כלומר, בכל הנוגע ליחסים שבינך לבין האדם האחר? האם היחסים שתיארת דומים בשניהם?

רוג'רס: תן לי קודם כל להבהיר את התשובה שלי. לא עבדתי בבית חולים פסיכיאטרי. אני עובד עם אנשים שברוב המקרים מסוגלים לפחות להתאים את עצמם במידה מסוימת לקהילה, כך שאיני רואה את החולים הכרוניים ממש.

בובר: אני מבין.

רוג'רס: מצד שני, אנחנו כן עובדים עם אנשים שהם סכיזופרנים ועם אחרים שהם פרנואידיים. ואחד הדברים שאני אומר מאוד בהיסוס, כי אני מבין שיש לכך התנגדות כבדת משקל מצד האסכולה הפסיכיאטרית והפסיכולוגית, אבל אני אומר שאין הבדל בין היחסים שאני יוצר עם אדם נורמלי, סכיזופרני או פרנואידי. אני לא ממש מרגיש הבדל ביניהם. אבל, כשמסתכלים על זה מבחוץ, אפשר בקלות להבחין בהבדלים רבים, ונדמה לי שאם תרפיה היא יעילה, יש

בה אותו סוג של מפגש בין אנשים ולא חשוב מה התווית הפסיכיאטרית שניתנה להם. נקודה שולית ביחס למשהו שאמרת, שדיברה אל לבי: נדמה לי שהרגעים שבהם אנשים הכי יכולים להשתנות, או שאני חושב עליהם אפילו כרגעים שבהם אנשים אכן משתנים, הם הרגעים שבהם אולי מערכת היחסים נחוות באותו אופן משני הצדדים. כשאמרת שאם היית מדבר עם המטופל שלי היית מקבל תמונה לגמרי שונה, אני מסכים אתך, זה יהיה נכון ביחס להרבה דברים שקורים בראיון. אבל אני חושד שבאותם רגעים שבהם מתחולל שינוי אמיתי זה יקרה מפני שהיה מפגש אמיתי של שני אנשים שחוו אותה חוויה.

בובר: כן. זה, זה באמת חשוב. שאלה זו במיוחד חשובה לי וגם התשובה שלך. נקודה חשובה מאוד בחשיבה שלי היא הבעיה של גבולות. כלומר, אני עושה משהו, אני מנסה משהו, אני רוצה משהו, ואני משקיע את כל מחשבותי, את כל הקיום שלי בעשייה הזאת. ואז אני מגיע, ברגע מסוים, לחומה, לגבול, לקצה שאני לא יכול להתעלם ממנו. זה נכון גם ביחס למה שמעניין אותי יותר מכול: ההשפעה האנושית של הדיאלוג. אני מתכוון לדיאלוג לא רק כדיבור. דיאלוג יכול להיות שתיקה. (לקהל) אתם יכולתם, אנחנו יכולנו לעשות את זה, אולי, בלי הקהל, הייתי ממליץ לעשות את זה בלי קהל. יכולנו לשבת ביחד בשתיקה, או ללכת ביחד בשקט, וזה היה יכול להיות דיאלוג. אפילו בדיאלוג מלא, יש מערך של מגבלות. בגלל זה אני מתעניין בפרנויה. כאן יש מערך של מגבלות שחל על הדיאלוג. זה לפעמים מאוד קשה לדבר עם סכיזופרן. אפשר, ברגעים מסוימים, עד כמה שאני התנסיתי בזה, שזה כמובן, התנסות של הדיוט, לדבר עם סכיזופרן, כל עוד הוא מאפשר לי לחדור לעולם המיוחד שלו, שהוא שלו, ובאופן כללי הוא לא רוצה לאפשר לך, או לאנשים אחרים, להיכנס לתוכו. אבל הוא כן מאפשר לכמה אנשים להיכנס. וכך הוא יכול לאפשר גם לי להיכנס פנימה. אבל ברגע שהוא סוגר את עצמו, אני לא יכול להמשיך בכך. המקרה של הפרנואידי הוא מקרה זהה, אבל חזק יותר. הוא לא פותח את עצמו ולא סוגר את עצמו. הוא סגור. משהו אחר נעשה לו שסוגר אותו. ואת זה, הזוועה של הגורל הזה אני מרגיש בצורה חזקה מאוד, כי גם בעולם של אנשים נורמליים יש מקרים דומים. כשאדם שפוי מתנהג, לא כלפי כל אחד, אבל מתנהג לאנשים מסוימים בדיוק כך, הוא סגור. והבעיה היא אם הוא יכול להיפתח, אם הוא יכול לפתוח את עצמו וכו', וזאת בעיה לאנשים בכלל.

רוג'רס: כן, אני חושב שאני מבין. כאן מתגלים ההבדלים בינינו. כשאני רואה מטופל, אני מקווה שאוכל לעזור לו. אבל אני לא חושב שאני כל הזמן אומר לעצמי "עכשיו אני רוצה לעזור לו". זה יותר, "אני רוצה להבין אותך. איזה סוג אדם אתה מאחורי המסך הפרנואידי, או מאחורי כל הבלבולים הסכיזופרניים, או מאחורי כל המסכות שאתה עוטה על עצמך בחיים האמיתיים שלך, מי אתה?" נדמה לי שזה יותר כמיהה לפגוש אדם, מאשר התחושה "עכשיו אני

רוצה לעזור". נדמה לי שלמדתי מהניסיון שלי שכשאנחנו יכולים להיפגש, אז גם ניתן להגיש עזרה, אבל זה תוצר נלווה.

בובר: אני, כמובן, לגמרי איתך בכל הקשור בניסיון הזה שלך. אבל אני לא יכול להיות איתך כשאני צריך להסתכל על כל המצב. אתה מבין, אתה נותן לו משהו כדי להפוך אותו שווה לך. אתה מספק לו את הצורך שלו ביחסיו איתך. אתה נותן לו את מה שהוא רוצה כדי שהוא יהיה מסוגל להיות, רק לרגע הזה, על אותו מישור איתך, אבל אפילו זה אינו נמשך יותר מרגע אחד. זה לא המצב, עד כמה שאני מבין זאת, לא מצב של שעה, זה מצב של דקות, שאתה מאפשר אותו, לא הוא.

רוג'רס: בדבר האחרון הזה אני מסכים איתך, אבל אני מרגיש מידה של חוסר הסכמה אמיתי בינינו, כי נדמה לי שאני נותן לו אישור להיות מה שהוא, וזה שונה במקצת מלהעניק לו משהו.

בובר: אני חושב ששום יצור אנושי אינו יכול לתת יותר מזה לאדם אחר, להפוך את חייו לאפשריים עבורו כאחר, אפילו אם רק לרגע ולתת לו אישור להיות מה שהוא. בזה, אני לגמרי איתך.

רוג'רס: טוב, אם לא ניזהר, עוד נגיע להסכמה בינינו.

בובר: טוב, עכשיו בוא נמשיך הלאה.

רוג'רס מפעיל את מכשיר ההקלטה. מהמכשיר בוקע המשך הדיאלוג המקורי והמוקלט שלהם. הם ממשיכים לשבת יחד בשתיקה. ההקלטה הנשמעת הולכת ונחלשת, עד שהיא מתפוגגת. שתיקת השניים נמשכת.